

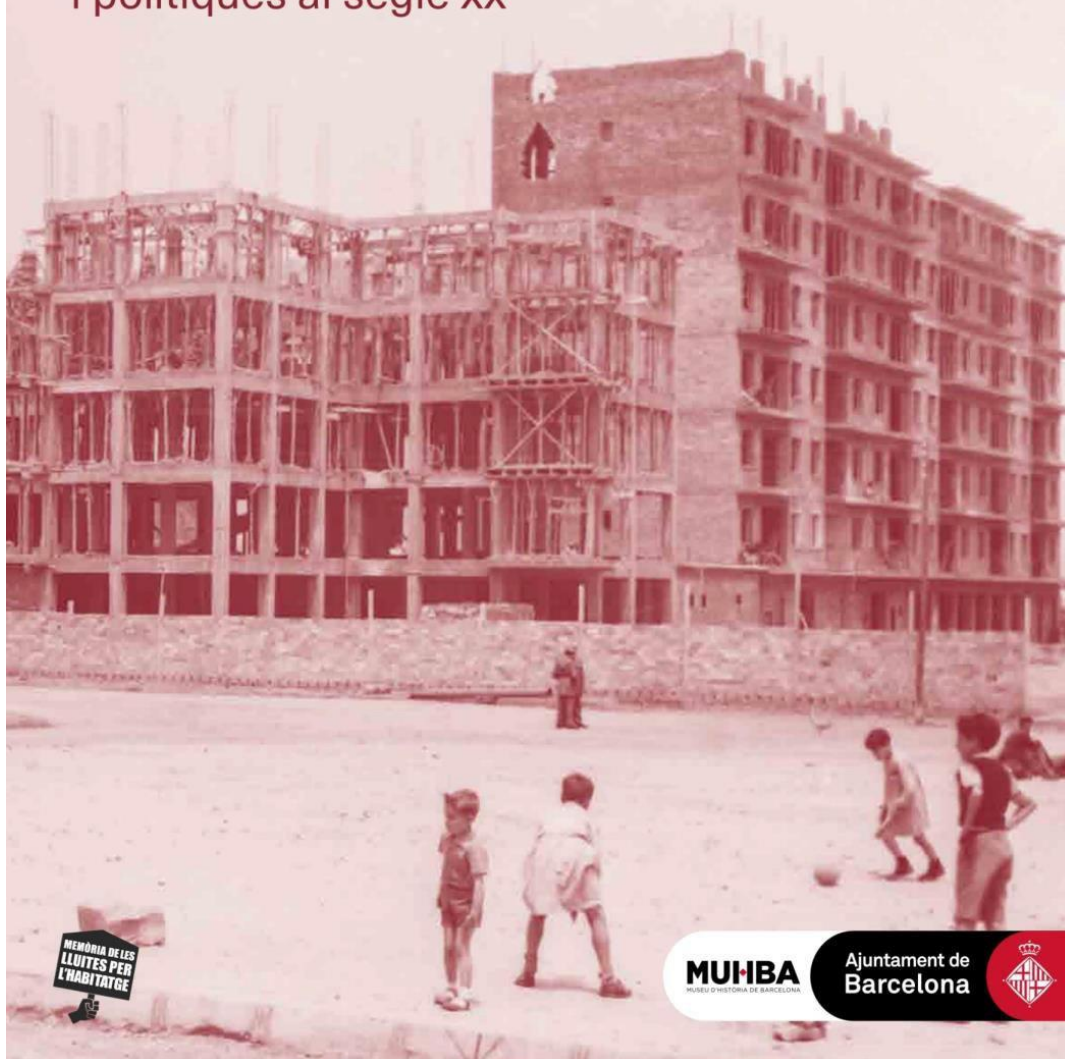
HABITAR BARCELONA

Reptes, combats
i polítiques al segle xx

Obertura:
30.06.2022, 17h
MUHBA Oliva Artés

C. d'Espronedada, 142-146
(Parc del Centre del Poblenou)
Metro: Poblenou i de Selva de Mar (L4)
Bus: H14, V27 i B25.
Tram: Fluvial (T4)

barcelona.cat/museuhistoria

DOSSIER DE PREMSA

SUMARI

A. PRESENTACIÓ

B. L'EXPOSICIÓ

C. LLIBRET DE SALA: DIARI DE L'HABITATGE

D. INFORMACIÓ PRÀCTICA

E. CRÈDITS

F. CONTACTE

A. PRESENTACIÓ

El MUHBA (Museu d'Història de Barcelona) té entre les seves línies de recerca des de 2010 el tema de l'habitatge, que és una de les claus de la història de Barcelona, i proposa entre 2022 i 2023 un programa de debats i d'exposicions relacionats amb l'habitatge. Aquest element decisiu en la història de Barcelona és de fa anys una de les línies de treball del Centre de Recerca i Debat del museu i, enguany, s'insereix en el programa "Memòria de les lluites per l'habitatge a Barcelona", promogut per la regidoria de Memòria Democràtica de l'Ajuntament de Barcelona.

El propòsit de la instal·lació expositiva "Habitar Barcelona. Reptes, combats i polítiques al segle xx" és mostrar les polítiques de construcció i les pautes d'accés a l'habitatge de les majories urbanes al llarg del nou-cents: d'un lloguer sovint inassolible en el primer terç del segle i durant una duríssima postguerra, a una costosa i quasi obligada adquisició del pis en propietat en la represa econòmica del període sense democràcia del franquisme, per acabar amb els avenços en democràcia, més efectius, tanmateix, en la transformació de l'espai públic que en la qüestió de l'habitatge.

Els descampats al voltant del polígon de Ciutat Meridiana mostren les insuficiències de la gestió per integrar adequadament a la ciutat els nous polígons d'habitatges, un aspecte que els barris vells podien resoldre amb menys dificultats. 1975. Autor desconegut. AHR-NB

Grups de gent a les portes dels habitatges i nens jugant al carrer de les cases barates de Milans del Bosch, entre el 1930 i el 1932. El barri es va anomenar durant la Segona República Bonaventura Carles Aribau i actualment es diu Bon Pastor. Josep Domínguez. AFB.

Les recerques que han permès d'organitzar l'exposició i els materials que la defineixen s'incorporaran a MUHBA Bon Pastor. Es tracta d'un projecte museístic de barri i de ciutat a les Cases Barates, centrat en l'habitatge, que s'inaugurarà el 2023.

El verb *habitar* es conjuga a MUHBA Oliva Artés just al costat de l'exposició "Barcelona & futbol" dedicada al verb *jugar*, sobre el futbol de barri com a mecanisme de cohesió social en una metròpoli expansiva, i dialoga a MUHBA Plaça del Rei amb l'exposició "Alimentar Barcelona", centrada en el paper que va tenir el municipi en la regulació del proveïment urbà. Habitar, menjar, jugar i, ben aviat, protegir, treballar, moure's... Al museu s'intenta d'avançar en la recerca per arribar a exposar una història urbana substancial que es pugui compartir amb la ciutadania i sigui ben arrelada en múltiples espais patrimonials de la ciutat.

L'exposició "Habitar Barcelona. Reptes, combats i polítiques al segle xx" aspira a mostrar de manera sintètica les etapes d'un cicle històric que

recorre tot el segle xx. Comença amb l'arribada massiva d'immigrants a Barcelona, un moment en què apareixen els primers habitatges protegits, i acaba amb els Jocs de 1992 i la crisi posterior del 1997. És un cicle caracteritzat per la crisi de l'habitatge del·loguer i l'accés gairebé inevitable a l'habitatge en propietat per unes capes socials molt àmplies: el fenomen és inèdit i té un abast tan important que modifica substancialment la ciutat i la seva vida social.

A mitjan segle xx es generalitza a Barcelona l'accés diferit a la propietat de l'habitatge, majoritàriament finançat amb hipoteques a llarg termini (de trenta anys o més). Aquests nous habitatges se situen en tres posicions urbanes característiques: es tracta de promocions que substitueixen o densifiquen els barris perifèrics, constituïts fins aleshores per casetes unifamiliars amb jardí propi; o bé d'habitatges construïts als polígons de promoció pública i privada o, fins i tot, d'habitatges autoconstruïts en barris marginals, amb la compra prèvia de drets sobre la parcel·la. La dinàmica que aquest procés imprimeix a la ciutat impulsa la reivindicació urbanística i l'associacionisme veïnal, amb una demanda creixent de millora urbana als barris, i és un dels factors que afavoreix la cohesió social i l'articulació política de la població, sobre una base territorial, que s'intensifica a partir de 1979 amb la democràcia municipal.

L'exposició, comissariada per Amador Ferrer i Carme Trilla, consta de quatre àmbits que corresponen als diferents moments del procés, i conclou amb algunes reflexions sobre els problemes de l'habitatge avui, a partir de l'experiència del segle passat.

B. L'EXPOSICIÓ

- 1.** Origen de la política d'habitatge (1900-1936)
- 2.** La Barcelona de Postguerra
- 3.** La ciutat *desarrollista* (1959-1975)
- 4.** La ciutat metropolitana (1976-1997)
- 5.** Interrogants
- 6.** Epíleg. Els temps recents

Vista panoràmica de Sant Andreu amb la Casa Bloc en construcció, 1934. Margaret Michaelis. AFB.

Entre el 1900 i el 1930 Barcelona va experimentar un creixement migratori extraordinari. La població es va doblar fins arribar al milió d'habitants.

La iniciativa privada va impulsar l'ampliació de l'eixample i dels antics pobles agregats, però els dèficits d'habitatge van ser una constant en aquest període, com també les dificultats de la classe obrera per pagar els preus del lloguer, amb la qual cosa es va multiplicar l'habitatge informal.

En aquests anys es fan les primers actuacions en matèria de política d'habitatge a la ciutat gràcies a la Llei de les cases barates i del Patronat Municipal de l'Habitació.

2. La Barcelona de la Postguerra (1939-1959)

Acabada la Guerra Civil i fins ben entrada la dècada de 1950, Barcelona va travessar una de les pitjors etapes de la seva història. S'afegien als estralls de la Guerra Civil la política econòmica autàrquica i la incidència de la Segona Guerra Mundial, fets que abocaven les classes populars a viure al llindar de la subsistència: la qüestió de l'habitatge, doncs, encara es va tornar més dramàtica.

Inauguració dels habitatges del Governador, 1953 Pérez de Rozas. AFB

L'autarquia, el racionament i l'estraperlo caracteritzaren una economia de postguerra duríssima, amb uns salaris baixíssims que permetien a les empreses de guanyar molt sense haver d'invertir gens. La despesa pública en habitatge era quasi inexistent i proliferaven els barris nous de barraques construïts pels mateixos habitants (cases provisionals en terrenys a precari) i les "corees" (autoconstrucció als terrenys en propietat), com també el relloguer i altres formes d'infrahabitatge.

3. La ciutat desarrollista (1959-1975)

Els anys del *desarrollismo*, el temps de creixement accelerat sense democràcia de 1959 a 1975, es van caracteritzar per la inversió pública en infraestructures i indústries i per l'obertura al turisme. Els planes de desarrollo van incentivar un desenvolupament amb forts interessos corporatius i privilegis particulars. Les taxes de creixement, amb una mitjana anual del 7 %, van fer d'Espanya la cinquena economia continental el 1974 amb una renda per càpita que representava el 79 % de la mitjana europea.

Trinitat Nova, imatge del polígon d'habitatges tot just construït, c. 1960.

Col·lecció particular de la família Sánchez Marcos.

Barcelona va conjugar els nous incentius i la seva trajectòria industrial amb mà d'obra qualificada i una zona franca portuària, motius pels quals FIAT va demanar que la SEAT s'instal·lés a la ciutat. El treball a les indústries i la construcció van fer passar el municipi de 1.280.000 habitants el 1950 a 1.745.000 el 1970. Va aparèixer, també, una nova "classe mitjana", amb prou ingressos per mantenir una família i comprar un habitatge.

4. La ciutat metropolitana (1976-1997)

La crisi de 1975 va comportar la fi del *desarrollismo*, amb una inflació galopant que posà en perill la transició democràtica. A la dècada de 1970 la immigració ja havia aconseguit en gran part d'accedir a un habitatge, sovint de propietat lliure o en modalitats diverses de protecció oficial. Hi havia força desocupació i el pis era el bé més preat de moltes famílies. Gràcies a la pressió del moviment veïnal, s'anaven resolent les reivindicacions d'urbanització i d'equipaments.

El nus de la Trinitat, símbol dels intents per integrar les grans infraestructures. 1998. Colita, AFB

Alhora, però, l'encariment i la manca d'habitatge nou induïa la població a redistribuir-se cap a les corones exteriors de la metròpoli. L'ingrés de l'Estat a la Comunitat Econòmica Europea el 1986 va donar confiança per enfrontar noves crisis, com la recessió de la dècada de 1990 després de les Olimpíades. Ara bé, el 1997 començà un nou període de creixement i d'inflació, quan es va associar l'abaratiment de les hipoteques a una forta demanda d'habitatge i a l'encariment extraordinari dels preus. D'aquesta manera, el segle xx va acabar sotmès a la forta bombolla immobiliària que esclataria causant una crisi sense precedents el 2007.

5. Interrogants.

Els reptes de l'habitatge en la Barcelona del segle XX

La història de l'habitatge i de les polítiques d'habitatge del segle XX acaba, l'any 1997, amb una desconeguda i espectacular bombolla hipotecària i immobiliària que trenca totes les dinàmiques anteriors i és l'avantsala dels greus problemes d'habitatge amb els quals ha començat el segle XXI. No podem entendre per què som on som si no ens demanem què va passar abans. Aquestes són uns quants dels interrogants que ens poden ajudar a situar-nos.

DENSITAT

Per què necessitem cada cop més habitatges si no creix la població?

ENVELLIMENT

Habitatge i demografia, dues cares d'una mateixa moneda

DIVERSITAT

Barcelona és un municipi amb una població de capacitat econòmica gaire diversa?

INCLUSIÓ

Quin paper fa el règim de tinença dels habitatges en les preferències i en la seguretat?

INNOVACIÓ

S'han adaptat les formes de convivència a les noves exigències culturals, funcionals i mediambientals?

FRAGMENTACIÓ

Com accedim a l'habitatge en una ciutat plurimunicipal?

6. Epíleg. Els temps recents

Al principi del segle xxi la qüestió de l'habitatge va canviar de cicle, amb les grans convulsions prèvies al crac hipotecari del 2007: els preus es van enfilars i, alhora, proliferaren els estímuls de la banca per concedir hipoteques a baix cost fins al daltabaix de l'economia global, amb l'habitatge com una qüestió decisiva de manera permanent.

Tant és així que ha estat un factor clau en els canvis que hi hagut durant els darrers temps en la governança municipal. Ja no en podem fer anàlisi històrica, però, perquè hem arribat al temps present.

C. LLIBRET DE SALA

Diari de l'habitatge

[Consulteu aquí el diari de l'habitatge](#)

Diari de l'habitatge

L'exposició *Habitat Barcelona. Reptes, combats i polítiques al segle xx*. MUHBA Oliva Arús, a partir del 30.06.2022

Barcelona segle xx

MUHBA Llibrets de sala 38, edició en format especial

UNA CLAU DE LA HISTÒRIA DE BARCELONA

El MUHBA (Museu d'Història de Barcelona) té entre les seves línies de recerca des de 2010 el tema de l'habitatge, que és una de les claus de la història de Barcelona, i proposa entre 2022 i 2023 un programa de debats i d'exposicions relacionats amb l'habitatge. Aquest element decisiu en la història de Barcelona és de fa anys una de les línies de treball del Centre de Recerca i Debats del museu i, enguany, s'insereix en

el programa "Memòria de les lluites per l'habitatge a Barcelona", promogut per la regidoria de Memòria Democràtica de l'Ajuntament de Barcelona.

El propòsit de la instal·lació expositiva "Habitat Barcelona. Reptes, combats i polítiques al segle xx" és mostrar les polítiques de construcció i les pautes d'acció a l'habitatge de les majories urbanes al llarg del nou-cents: d'un lloguer sovint inassumible en el primer terç

del segle i durant una duríssima postguerra, a una costosa i quasi obligada adquisició del pis en propietat en la represa econòmica del període sense democràcia del franquisme, per acabar amb els avenços en democràcia, més electius, tanmateix, en la transformació de l'espai públic que en la qüestió de l'habitatge.

Les recerques que han permès d'organitzar l'exposició i els materials que la defineixen

s'incorporaran a MUHBA Bon Pastor. Es tracta d'un projecte museístic de barri i de ciutat a les Cases Barates, centrat en l'habitatge, que s'inaugurarà el 2023.

El verb habitatge es conjuga a MUHBA Oliva Arús just al costat de l'exposició "Basconans & futbol" dedicada al verb jugar, sobre el futbol de barri com a mecanisme de cohesió social en una metròpoli expansiva, i diàloga a MUHBA Plaça del Rei

amb l'exposició "Alimentar Barcelona", centrada en el paper que va tenir el municipi en la regulació del proximitat urbà. Habitat, menjar, jugar i, ben aviat, protegir, treballar, moure... Al museu s'intenta d'engançar en la recerca per arribar a exposar una història urbana substancial que es pugui compartir amb la ciutadania i sigui ben arrelada en múltiples espais patrimonials de la ciutat.

Grup d'habitatges del Congrés Eucarístic, 1962. Píxer de Ross. AFB

L'exposició "Habitat Barcelona. Reptes, combats i polítiques al segle xx" aspira a mostrar de manera sinèrgica les etapes d'un cicle històric que recorre tot el segle xx. Comença amb l'arribada massiva d'immigrants a Barcelona, un moment en què apareixen els primers habitatges protegits, i acaba amb els blocs de 1992 i la crisi posterior del 1997. És un cicle caracteritzat per la crisi de l'habitatge de lloguer i l'accés gairebé inevitable a l'habitatge en propietat

per unes capes socials molt amples; el fenomen és inèdit i té un abast tan important que modifica substancialment la ciutat i la seva vida social.

A mitjan segle xx es generalitza a Barcelona l'accés diferit a la propietat de l'habitatge, majoritàriament finançat amb hipoteques a llarg termini (de trenta anys o més). Aquests nous habitatges se situen en tres posicions urbanes característiques: es tracta de promocions que substituïen o

densifiquen els barris perifèrics, constituïts fins aleshores per cases unifamiliars amb jardí propi; o bé d'habitatges construïts als polígons de promoció pública i privada o, fins i tot, d'habitatges autoconstruïts en barris marginals, amb la compra petiva de drets sobre la parcel·la. La dinàmica que aquest procés imprimeix a la ciutat impulsa la reivindicació urbanística i l'associacionisme veïnal, amb una demanda creixent de millora urbana als barris, i és un dels

factes que afavoreix la cohesió social i l'articulació política de la població, sobre una base territorial, que s'intensifica a partir de 1979 amb la democràcia municipal.

L'exposició, comissariada per Amador Ferrer i Carme Trilla, consta de quatre àmbits que corresponen als diferents moments del procés, i conclou amb algunes reflexions sobre els problemes de l'habitatge avui, a partir de l'experiència del segle passat.

1 ORIGEN DE LA POLÍTICA D'HABITATGE (1900-1936)

Pàgina 2

2 LA BARCELONA DE POSTGUERRA (1939-1959)

Pàgina 8

3 LA CIUTAT DESARROLLISTA (1959-1975)

Pàgina 14

4 LA CIUTAT METROPOLITANA (1976-1997)

Pàgina 22

Interrogants
de present
i de futur

Pàgina 30

Claus i reptes
de l'habitatge
a Barcelona

Pàgina 32

D. INFORMACIÓ PRÀCTICA

Exposició de llarga durada a: MUHBA OLIVA ARTÉS
C/Espronceda 142-146
08018 Barcelona

Obertura el dia 30 de juny a les 17 hores,
amb els comissaris Amador Ferrer i Carme Trillas

Horaris juny, juliol, agost i setembre:

Dimecres de 16 a 20 h

Dissabtes, diumenges i dia de la Mercè, de 10 a 15 h i de 16 a 20 h

(Consulteu al web els horaris d'hivern).

Informació:

<https://www.barcelona.cat/museuhistoria/ca/formats-i-activitats/exposicions-temporals/habitar-barcelona-reptes-combats-i-politiques-al-segle-0>

Contacte premsa: Mercè Martínez

mmartinezj@bcn.cat

E. CRÈDITS

HABITAR BARCELONA. Reptes, combats i polítiques al segle XX

és un projecte basat en la línia d'investigació sobre habitatge i història urbana del Centre de Recerca i Debat del MUHBA.

Organització i producció:

Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Institut de Cultura i Ajuntament de Barcelona (ICUB)

Direcció del projecte: Joan Roca i Albert

Comissaris: Amador Ferrer i Carme Trilla

Coordinació de l'exposició: Marta Iglesias i Mònica Martínez (Viureart)

Recerca i documentació: Marta Delclós i Nil Boix Besora

Museografia: Espai E

Disseny gràfic i maquetació: Andrea Manenti

Conservació preventiva i restauració: Lidia Font (coordinació), Anna Lázaro, Núria Miró i Carla Puerto

Gestió d'imatges i documents: Marta Iglesias i Mònica Martínez (Viureart)

Revisió lingüística i traduccions: Addenda

Producció de la gràfica: Ce.Ge. Creaciones Gráficas

Muntatge, transport i instal·lació d'obres: GROU.

Exposicions i museografia, S.L.

Assegurances: XL Insurance: Company i Marsh S.A.

Prestadors d'obres:

Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, Amador Ferrer i Aixalà, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris (AHR-NB), Bestraten Hormias Arquitectura, Maribel Rosselló, INCASOL (Institut Català del Sòl) i Patronat Municipal de l'Habitatge

Audiovisual : Els reptes de l'habitatge al segle xx a Barcelona

Guió: Amador Ferrer i Carme Trilla

Muntatge audiovisual: Broadcaster Content Agency